

Gera pradžia

Išugdytos geros manieros – tai ypač svarbios priemonės, kuriomis vaikas naudosis visą gyvenimą. Svarbiausi etiketo principai grindžiami atidumu ir pagarba kitiems. Jie padeda vaikams į kitus žmones žvelgti maloniai ir atjaučiamai bei paisyti jų jausmų. Žinodamas, kaip tinkamai elgtis, jūsų vaikas įgis pasitikėjimo. Niekas nenori būti nevėkšla. Stiprėjant pasitikėjimui auga ir gebėjimas pamiršti save bei kurti laimingus santykius. Jūs, kaip tėvas arba mama, privalote suprasti, kad tai yra laipsniškas procesas. Nors jūsų vaikais sugebės praktiškai taikyti kai kurias geras manieras, turėsite jam dažnai priminti apie kitas. Pradėkime nuo pagrindų ir drauge leiskimės į šią smagią kelionę!

SAUSIO 1 D.

Kada reikėtų pradėti mokyti vaiką gerų manierų?

Vos gimusį vaiką tėvai pradeda mokyti elgesio savo pavyzdžiu. Nors mūsų vaikai gali atlikti tai, ką jiems sakome, labiau tikėtina, kad jie darys tai, ką ir mes. Pirmą vaiką auginantys tėvai gali gerokai nustebti jo elgesyje išvydę savo pačių elgesio kultūros klaidas. Nesvarbu, ar mes to norime, mokomasi paprastai namie, vaikams imituojant tėvų elgesį.

Kiekvienais metais mokyti sūnų ar dukrą kokio nors naujo buitės darbo yra gera mintis. Jeigu trejų metų mažylis išmoksta pasikloti lovą, sulaukęs ketverių jis gali padėti ištuštinti atliekų krepšį, o penkerių – padengti arba nurinkti stalą. Pabandykite pritaikyti požiūrį ir ugdydami kultūringą elgesį. Išmokykite vaiką keletu gerų manierų, o kai jis jas įsisavins, tuomet pridėkite dar kelias. Paklokite pamatą ir pradėkite ant jo statyti. Iš penkerių metų mažylio pakanka tikėtis pačių kultūringo elgesio pagrindų, o iš dešimtmečio galima reikalauti jau šiek tiek daugiau. Tiesiog nuostabu, kiek komplimentų galima gauti, kol jūsų vaikas sulauks paauglystės.

Trimetis turėtų mokėti:

- kalbėdamas su kitu asmeniu akimis užmegzti ryšį;
- pasisveikinti;
- prieš valgį ir po jo nusiplauti rankas;
- išsėdėti valgio metu;

- naudotis stalo įrankiais;
- pasakyti „prašau“ ir „ačiū“.

Dešimtmetis turėtų sugebėti:

- palaikyti pokalbį su suaugusiuoju;
- kultūringai elgtis prie stalo;
- tinkamai atsiliepti telefonu ir atidžiai perduoti žinutes;
- susivaldyti viešose vietose;
- priiimti atsakomybę už tvarką miegamajame;
- būti punctualus.

Galima tikėtis, kad šešiolikmetis sugebės:

- inicijuoti pokalbį su suaugusiais ir rodyti susidomėjimą;
- namuose pasirūpinti savimi ir savo draugais;
- netriukšmauti labiau nei priimtina šeimos nariams;
- rūpintis ir maloniai elgtis su jaunesniais broliais ir seserimis;
- reikšti padėką tėvams ir kitiems asmenims.

SAUSIO 2 D.

Namuose visų geriausia

Kai kurios šeimos pavyzdingai elgiasi viešumoje, tačiau namie atsipalaiduoja. Tokią filosofiją šie žmonės taiko ir savo elgesio kultūrai. Jorko hercogienė Sara Ferguson (*Sarah Ferguson*) žurnalistams kartą atskleidė savo gerų manierų prie stalo formulę. Ji aiškino, kad su dukromis vadovaujasi A, B ir C tipo manieromis. Vakarieniaujant Bakingemo rūmuose jų manieros yra A klasės – t. y. pačios geriausios. Restorane jos labiau atsipalaiduoja, taigi vadovaujasi B klasės manieromis. O namuose? Namie puikiai tinka ir C klasės elgesys.

Kitaip, nei moko Saros Ferguson filosofija, Eliza Farar (*Eliza Farrar*) dar prieš Pilietinį karą išleistoje savo knygoje „Jaunosios ledi draugas“ (1834 m.) rašė: „Ar kasdien gyventi šiek tiek geriau ir draugijoje vis mažiau rodyti paradinę pusę nebūtų subtilu ir sąžininga?“

Galbūt galimybė atsipalaiduoti namuose turi tam tikrų privalumų, tačiau už tai tenka mokėti labai didelę kainą. Vienas tikslų, kurio mes, kaip tėvai, siekiame, – kad geras elgesys vaikams taptų įpročiu. Jeigu viešumoje būtina kramtyti susičiaupus, tačiau tai neprivailoma namie, greičiausiai vaikas netinkamai elgsis ir namuose, ir už jų sienų. Skirtingi elgesio kodeksai gali tik trikdyti vaiką ir kalbant apie ilgą laikotarpį yra nepraktiški. Tai būtų lyg sakyti pianistui, kad tai, kaip jis groja namie, nesvarbu tol, kol jam gerai sekasi scenoje.

Tėvai gali išvengti galvos skausmo mokydami atžalas, kad šeima nusipelno paties geriausio elgesio. Toliau rasite kelis patarimus, kaip tėvai galėtų raginti vaikus prisidėti, kad namuose būtų gera. Taigi, vaikai turėtų:

1. Kalbėtis su tėvais. Sakyti „labas rytas“ ir „labos nakties“.
2. Gerbti kitų privatumą. Nesiklausyti pokalbių telefonu, neskaityti kitiems skirtų laiškų, nesirausti svetimose spintose.

3. Prieš įeidami tyliai pabelsti į uždarytas duris.
4. Kultūringai elgtis prie stalo.
5. Skolintis tik tuos daiktus, kurių prieš tai paprašė, ir gražinti juos geros būklės.
6. Leisti laiką su broliais ir seserimis, o ne stumti laiką miegamajame.
7. Teirautis šeimos narių, kaip jiems sekasi.
8. Namie kalbėti tyliai.
9. Apsitvarkyti.
10. Atsisveikinimo nepalydėti nemaloniais žodžiais.

Užduotis

Pakabinkite aukščiau pateiktą sąrašą ant šaldytuvo ir, kai vaikas pradės praktiškai taikyti kurią nors taisyklę, pagirkite jį. Jeigu sūnus ar dukra mėgsta dirbti kompiuteriu, tegul patys sukuria ant šaldytuvo kabinamo sąrašo dizainą.

SAUSIO 3 D.

„Prašau“ ir „ačiū“

Kartais geros manieros atspindi tiesiog puikų vaiko charakterį. Nors taip yra ne visada, kultūringas elgesys padeda ugdyti jo dėmesingumą kitiems.

Laikydami gerų manierų kasdieniame gyvenime, mes mokomės susivaldyti ir suprasti, kaip mūsų veiksmai ir žodžiai veikia kitus. Be to, jeigu pakankamai praktikuojamės, išmokti formalumai tampa antrąja mūsų prigimtimi.

Ypač tai taikytina įpročiui sakyti „prašau“ ir „ačiū“. Kai tik vaikas išmoksta ištiesti puhtią rankutę ir siekti pyragaičio, turite skatinti jį pasakyti „prašau“. Kai tik jis pakankamai paauga, kad priimtų dovanas, raginkite sakyti „ačiū“.

Žodis „prašau“ turėtų lydėti kiekvieną prašymą. Reikalaukite, kad vaikas sakytų: „Ar galiu paprašyti atsigerti?“ Jeigu jis dar labai mažas, pakaks: „Prašau gerti.“

„Ačiū“ visuomet turi skambėti priimant bet kokią daiktą, parodytą palankumą ar gerumą. Vaikai turi išmokti vartoti šį žodį priimdami pyragaitį, dovaną arba lankydami kitų žmonių namuose.

Užduotis

Ragindami ir girdami įpratinkite vartoti šioje pamokoje paminėtus žodžius. Mokykite vaikus sakyti „prašau“ ir „ačiū“ privačioje aplinkoje. Pagirkite, jei jiems pavyksta įgyvendinti jūsų pamokymus.

SAUSIO 4 D.

Atsiprašymas

„Atsiprašau“ (ne „Aš nenorėjau!“) – šis žodis gali sušvelninti šiurkštų būdą, pagydyti sužeistus jausmus bei kiekvienam suteikti galimybę pradėti nuo pradžių. Šį žodį vaikai turėtų pasakyti ką nors sulaužę, pravirkdę kitą arba, pavyzdžiui, pamiršę atlikti jiems pavestą buitines darbas.

Jeigu vaikas netyčia atsitrenkia į kitą mokyklos sporto salėje, reikėtų pasakyti: „Atsiprašau.“ Jei mergaitė susigriebia paėmusi antrą šokoladinį pyragaitį anksčiau, nei kažkas paėmė pirmą, žodis „atsiprašau“ padeda jai išlikti mandagiai. Jeigu jūsų vaikais pavėluoja, pamiršta uniformą ar leidžia augintiniui išrausti kaimynų sodą, žodis „atsiprašau“ parodo, kad jis sugeba prisiimti atsakomybę už savo veiksmus. Nedideli nusižengimai ir lieka nedideli, jeigu jie pripažįstami ir dėl jų atsiprašoma. Tačiau nieko nepasakius, jie gali sugriauti draugystę.

Kartais atsiprašyti geriausia raštu. Jūsų vaikui nereikia atsiprašyti raštu už nedidelius nusižengimus, jeigu jis turėjo progą tai padaryti žodžiu, be to, jis neturėtų pernelyg persistengti ar atsiprašyti, jeigu nepadarė nieko blogo.

Tačiau jei jūsų vaikas kažką sudaužė arba atskleidęs paslaptį išdavė draugą, prie daikto, kuris gražinamas vietoje sudaužyto, arba maišo gardėsių įskaudintam draugui gali būti pridėtas atsiprašymo laiškėlis. Jis gali skambėti taip:

Miela Alisa,

labai atsiprašau, kad pasakiau Viktorijai, jog tau reikės nešioti akinius. Tu man tai atskleidei kaip paslaptį, o aš nuėjusi išplepėjau. Suprantu, kad tu dėl to nerimauji, o aš viską tik pabloginau. Prašau, atleisk man. Tu esi mano geriausia draugė, ir jaučiuosi siaubingai tave įžeidusi.

Jonė

Užduotis

Papasakokite sūnui ar dukrai, kaip jūs ko nors atsiprašėte. Paaiškinkite, kaip jautėtės ir kaip viskas vyko. Be to, suklydę ar pasielgę netinkamai visuomet atsiprašykite savo vaiko.

SAUSIO 5 D.

Kaip tinkamai kreiptis į kitus

Vaikai turėtų į suaugusiuosius kreiptis tinkamu pagarbiu kreipiniu, nebent suaugusysis nurodytų kitaip. „Laba diena, ponias.“ „Ačiū jums, daktare.“ Kartais kreipiantis galima pridėti vardą, pavyzdžiui: „Laba diena, ponias Laima.“ Tai puikus kiekvieno vaiko bruožas, ir jis gerokai pranoksta pastangas sulaukti suaugusiojo dėmesio tiesiog sakant „labas“ ar kreipiantis į jį vardu.

Kas yra suaugusysis ir kas yra vaikas? Pagal etiketą vaikas laikomas suaugusiu, kai jam sukanka aštuoniolika metų. Iki tol jis į kaimyną privalo kreiptis „pone“, į tėvo brolių – „dėde“ ir apskritai į bet kokią vyresnę negu aštuoniolikos metų asmenį vengti kreiptis tik vardu arba

„tu“. Tačiau jūs, tėvai, galite vadinti kitus suaugusiuosius pavarde ir pridėti kreipinį, kai apie juos kalbate su savo vaiku. Kai kurie suaugusieji nori, kad vaikai juos vadintų vardu. Nors gali atrodyti, kad tai painu, tačiau vaikai pajėgia atsirinkti ir paprastai atsimena, į kuriuos suaugusiuosius galima kreiptis vardu.

Užduotis

Paprašykite vaiko pasakyti, kaip tinkamai kreiptis į toliau apibūdintus asmenis:

- ištekėjusią kaimynę Mariją Gėliene (ponia Gėliene);
- odontologą Simą Dantį (daktare Danti);
- dėdę Vilių Žalį (dėde Viliau);
- netekėjusią mokytoją Zuzaną Knygiutę (panele mokytoja);
- močiutę Emą Širdžiuvienę (močiute);
- kaimyną Klemą Stonį (pone Stony).

SAUSIO 6 D.

Apsikabinti, pasibučiuoti ar paspausti ranką?

Jeigu radote etiketo vadovą, kuriame mergaitėms liepiama tūptelėti, o berniukams – nusilenkti, galiu lažintis, kad jo puslapiai jau pageltę. Kažkada tokie veiksmai buvo privalomi kultūringiems vaikams, tačiau šiandien juos pakeitė rankos paspaudimas ir linktelėjimas bei šypsena.

Sutikęs suaugusįjį jūsų vaikas gali ištiesti jam dešinę ranką. Ranka turėtų būti tuščia, švari ir sausa (prieš paspausdamas ją gali gretai brūkštelėti per drabužius).

Mokykite spausti ranką tvirtai, bet ne per stipriai, kad nesutraiškytumėte pirštų. Be to, rankos paspaudimas turėtų būti trumpas – trukti vos porą akimirku. Jūsų vaikas rodo didžiulį socialinį pasitikėjimą, jeigu gali nedvejodamas sveikindamasis ištiesti ranką.

Tačiau jeigu vaikas per drovus taip elgtis, pakaks nedidelio galvos linktelėjimo, šypsenos ir akių kontakto. Tai – šiandienis nusilenkimo variantas.

Tiesa, kartkartėmis tinka ir senamadiškai nusilenkti. Jūs galite padėti vaikui pasirengti šiai retai progai, pavyzdžiui, kai reikia nusilenkti po pasirodymo koncerte. Berniukas nusilenkia kiek palinkdamas per juosmenį, rankos turi būti prie šonų. Mergaitė tūpteli kilstelėdama galvą ir vos palinkdama pirmyn. Rankos taip pat turi būti prispaustos prie šonų. Tūptelėjimas tinka tik jaunesnėms negu ketverių metų mergaitėms.

Kalbant apie bučinius, reikėtų paminėti, kad vaikai savaime bučiuoja kai kuriuos brangius žmones, pavyzdžiui, dėmesingus senelius. Tačiau nederėtų jų raginti bučiuoti žmones, kuriems nejaučia meilės.

PATARIMAS

Svarbiausias dalykas, kurį iš šios pamokos turi išmokti jūsų vaikas, – akių kontaktas. Pažvelgti į akis – tai pagrindinis būdas patvirtinti, kad pastebėjote kitą asmenį. Tiesą sakant, jeigu jūsų vaikas paspaudžia ranką arba nusilenkia, tačiau vengia pažvelgti į tą žmogų, jis neužmezga tikro ryšio.

Užduotis

Su vaiku praktikuokitės, kaip spausti ranką. Mokykite jį negriebti už pirštų, be to, ranka neturėtų būti suglebusi. Tvirtai sujunkite rankas taip, kad nykštys ir rodomasis pirštas būtų nukreipti vienas į kitą. Raginkite jį žiūrėti jums į veidą. Mokytis gali būti smagiau naudojant pliušinį meškiuką – paprašykite vaiko paspausti meškiukui ranką ir pasakyti: „Sveiki, pone meškine.“ Tada meškiuko vardu atsakykite: „Sveiki, pone Gražuoli.“

SAUSIO 7 D.

Kaip priimti komplimentus

Malonu gauti komplimentą. Geriausias jūsų vaiko atsakymas į tai būtų nusišypsoti ir padėkoti jį pagyrusiam asmeniui. Geriems žodžiams nereikia prieštarauti – juos reikėtų priimti kaip ištartus nuoširdžiai. Pavyzdžiui, jūsų vaikas neturėtų pabrėžti, kad vienintelė priežastis, kodėl jo komanda taip puikiai pasirodė, buvo ta, jog varžovai nesublizgėjo. Jeigu sūnus ar dukra tvirtins nenusipelnęs komplimento, kitas asmuo tikriausiai pasijus nepatogiai, taigi priminkite apie tai. Raginkite jį į komplimentą taip pat atsakyti pagyrimo žodžiu. Vaikas, kuris laisvai priima komplimentus ir geba pats juos sakyti, parodo priimantis pats save ir mėgstantis kitus žmones. Įsitinkite, kad jūs, kaip tėvai, rodote gerą pavyzdį.

Užduotis

Drauge su vaiku perskaitykite toliau pateiktus pokalbius ir aptarkite, kodėl tik dviejuose iš jų atsispindi kultūringas elgesys.

Kaip nuoširdžiai sakyti komplimentus

1 POKALBIS

Gabija: „Koncerte tu šauniai fortepijonu sugrojai savo dainą.“

Jokūbas: „Grojau siaubingai. Aš taip jaudinausi, kad pamiršau trečią strofą ir baigdamas pirmiausia atlikau antrąją kadenciją. Man buvo per sunku. Daugiau niekada nebegrosiu šio kūrinio...“

Gabija: „Bet aš negirdėjau jokių klaidų. Man rodos, skambėjo puikiai. Norėčiau išmokti taip groti.“

Jokūbas: „Apskritai nesuprantu, kodėl sutikau mokytis groti pianinu...“

2 POKALBIS

Kristina: „Man patinka tavo naujoji šukuosena. Ji labai tau tinka.“

Kotryna: „Ačiū. Trumpesnius plaukus lengviau prižiūrėti. O aš mėščiau, kaip puikiai tu atro dai. Tau labai tinka raudona spalva.“

3 POKALBIS

Viktorija: „Man patinka tavo marškinėliai.“

Brigita: „O man – ne. Jie seni ir nestilingi. Juos jau dėvėjo mano sesuo.“

4 POKALBIS

Jonas: „Manau, kad mokyklos spektaklyje vaidinai puikiai. Tavo vaidyba buvo labai išraiškinga, o balsą aiškiai girdėjo visi žiūrovai.“

Timas: „Dėkoju už gerus žodžius. Tu labai malonus. Nors pirmą kartą vaidinau scenoje, man labai patiko. Ačiū, kad atėjai pažiūrėti spektaklio. Žiūrovai įsijautė, todėl vaidinti buvo kur kas lengviau.“

SAUSIO 8 D.

Kaip nuoširdžiai sakyti komplimentus

Tinkamai sakyti komplimentus gali būti sudėtinga, todėl kol vaikas labai mažas, raginkite jį verčiau susilaikyti nuo pastabų apie kitų žmonių asmenines savybes arba veiksmus. Tėvas ar mama, kuris ragina vaiką pasakyti močiutei savo nuomonę apie jos paruoštą Kalėdų vakarienę, gali išgirsti: „Nuo Briuselio kopūstų manęs vos nesupykino“, o ne „Tavo naminiai saldainiai patys gardžiausi.“

Raginkite sūnų ar dukrą pasakyti, ką mano apie savo draugus. Paprasta taisyklė, kurios reikėtų laikytis: būkite nuoširdūs ir kalbėkite tiesą.

Gali būti naudinga paraginti vaiką sutelkti dėmesį į konkretų dalyką. Pavyzdžiui, jei jam patinka draugo megztinis, turėtų pagirti: „Man atrodo, kad šitas megztinis tau labai tinka.“ Nereikėtų sakyti: „Tu visuomet pritrenkiamai atrodai“, nes atrodys, kad tai netiesa. Taip pat nederėtų klausti, kur draugas pirko megztinį.

Pagyrimai ir padėkos žodžiai skamba nuoširdžiai, jeigu pradžioje minimi konkretūs veiksmai: „Man patiko tavo rašinėlis. Smagiai pasijuokiau.“ Jeigu pradėsite nuo liaupsių, tai gali skambėti kaip meiliekavimas („Tu toks talentingas“, „Tu rašai geriausiai klasėje“). Žmonėms apie save maloniau išgirsti konkrečius gerus dalykus, o ne bendro pobūdžio liaupses, nes jie supranta, kad tai negali būti tiesa.

Vaikai taip pat turėtų atsižvelgti į kitus žmones, kurie gali nugirsti komplimentą. Jeigu jūsų draugė buvo pasirinkta į palaikymo komandą, o šalia stovi kita, kuri taip pat norėjo į ją patekti, bet jai nepavyko, sveikinimus verčiau atidėkite kitam kartui. Arba bent jau pasveikinkite labai trumpai, kad kita draugė dėl savo nesėkmės nesijaustų nejaukiai.

Raginkite vaiką sakyti komplimentus bendraamžiams. Visiškai nereikia tiesiogiai sakyti komplimentų suaugusiems, nebent šie prieš tai būtų padarę ar pasakę ką nors gero. Gerai, jeigu vaikas sakys suaugusiajam: „Vakarėlis, kurį mums surengėte, buvo labai smagus“, tačiau nederėtų sakyti: „Atrodo, numetėte svorio.“ Komplimentas – tai žodinis apkabinimas. Nors ir galima suklupti juos sakant, praktikuodamasis vaikais gali išmokti maloniai sakyti tiesą.

Užduotis

Namai – tinkama vieta pradėti mokytis šio meno. Pažaiskite žaidimą „Kam skirtas komplimentas?“ Vienas žaidėjas sugalvoja komplimentą ir sako, pavyzdžiui: „Mane sužavėjo, kaip tvarkingai tu parašei pranešimą“ arba „Kai kabini palatą į spintą, tai naudinga visai šeimai, nes namai lieka nesujaukti.“ Kiti šeimos nariai turi atspėti, kam skirtas komplimentas. Tas, kuris atspėja teisingai, turi sakyti kitą komplimentą.

SAUSIO 9 D.

Punktualumo svarba

Mūsų laikas ribotas. Negalime nei pratęsti dienos, nei sulėtinti laiko tėkmės, todėl labai svarbu tinkamai išnaudoti mums skirtą laiką. Taip pat reikėtų įpratinti vaiką „nevogti“ kitų žmonių laiko. Vėlavimas būtent tai ir reiškia – vėluodami iš kito asmens „pavagiate“ labai brangų dalyką, kurio neįmanoma gražinti.

Gali būti, jog vėluojate todėl, kad nesugebate tinkamai susiplanuoti. Pradėjote ruošti nepakankamai anksti arba pasilikote per mažai laiko išeidami iš namų. Tačiau vėluoti galite ir dėl to, kad jums tiesiog nerūpi punktualumas. Jeigu taip yra, vadinasi, jums nesvarbu, kad galite pasirodyti esąs šiurkštus. Kiti žmonės gal ir nepasakys, kad vėlavimas juos trikdo, bet jie tiesiog nebeplanuos su jumis bendros veiklos. Toliau rasite patarimų, kaip punktualumą paversti vaiko įpročiu.

1. Suteikite vaikui daugiau laiko negu, jūsų nuomone, jis užtruks ruošdamasis. Jeigu jam pasiruošti paprastai skiriate pusę valandos, dabar jis turėtų pradėti ruoštis prieš valandą iki išeidamas iš namų.
2. Padėkite vaikui susitvarkyti daiktus, kad viskas, ko reikia, būtų po ranka. Jeigu jis įpras pasidėti batus toje pačioje vietoje, nereikės bėgioti po visus namus, stengiantis prisiminti, kur paskutinį kartą juos nuspyrė.
3. Pasiruoškite iš vakaro. Tegul vaikas vakare susikrauna kuprinę, kurią kitą dieną nešis į mokyklą. Taip pat išvakarėse įsitikinkite, kad paruošti visi jo drabužiai.
4. Kai kuriems jaunuoliams reikia padėti išmokti būti organizuotiems. Tegul vaikas ant lapelio susirašo visus dalykus, kuriuos turės atlikti ruošdamasis kur nors eiti. Kiekvienam dalykui numatykite laiko, o tada suskaičiuokite, kiek iš viso reikėtų skirti minučių.
5. Žinoma, visi kartais pavėluoja. Jeigu vaikas mato, kad vėluos daugiau negu penkiolika minučių, jis turėtų paskambinti ir paaiškinti.

SAUSIO 10 D.

Kaip atidaryti duris

Jūsų sūnus pro atviras duris turėtų pirma praleisti mergaitę arba moterį. Jeigu durys uždarytos, jis turėtų jas atidaryti ir prilaikyti, kol moteris ar mergaitė pro jas praeis. Berniukas turėtų žiūrėti, kad norėdamas atidaryti duris neužlįstų prieš mergaitę. Jeigu durys sunkiai atsidaro, jis gali stumtelejęs jas išeiti pirmas, o tada prilaikyti, kad galėtų išeiti už jo esantys asmenys.

Atsidarius lifto durims pirma įeina mergaitė, o po jos berniukas. Iš lifto mergaitė taip pat išeina pirma. Berniukas gali paspausti reikalingo aukšto mygtuką. Jeigu lifte prisigrūdę daug žmonių, pirmasis išeina arčiausiai durų stovintis asmuo, nesvarbu, ar tai mergaitė ar berniukas.

Berniukas gali pirmas įeiti pro sukamąsias duris, kad jas išjudintų. Jeigu durys jau juda, pirmoji įeina mergaitė.

Berniukai gali suabejoti, ar šiais laikais, kai taip smarkiai pabrėžiama lyčių lygybė, reikia mergaitėms prilaikyti duris. Įtikinkite sūnų, kad taip elgtis yra socialiai teisinga. Taip pat priminkite dukrai, kad jeigu ji susiraukia, kam nors tokiu būdu parodžius dėmesį, vadinasi, yra šiurkšti. Kita vertus, mergaitės taip pat turėtų prilaikyti duris asmeniui, kurio rankos užimtos nešuliais arba kuris juda su vaikštyne ar neįgaliojo vežimėlyje.

Galiausiai prilaikyti duris kitam asmeniui, nesvarbu, kokios jis lyties, paprasčiausiai reiškia elgtis kultūringai.

SAUSIO 11 D.

Suprasti kitų poreikius

Dauguma suaugusiųjų yra įpratę numatyti kitų poreikius, nesvarbu, ar tai būtų viršininko prašymas, kliento pageidavimas arba vaiko ar draugo noras. Tačiau dauguma vaikų suvokia, kad suprasti kitų poreikius – tai bruožas, kuriam išugdyti reikia laiko. Ši gera savybė gali išryškėti tik sulaukus paauglystės.

Jeigu jūsų vaikas gali numatyti, jis taip pat pajėgs atpažinti tam tikrose situacijose kylančius poreikius ir žinos, kaip juos patenkinti.

Jūsų vaikas gali įvertinti kitų poreikius ir:

- atvėręs duris žengti žingsnį į šoną ir jas prilaikyti;
- pasisiūlyti padėti vilkti krepšius, kai tėtis arba mama grįžta iš parduotuvės;
- užsukus seneliui ir močiutei į kambarį atnešti daugiau kėdžių;
- į svečius atėjusiam draugui pasiūlyti atsigerti;
- pasiūlyti pagalbą neįgaliajam;
- autobuse arba traukinyje užleisti sėdimą vietą pagyvenusiam žmogui arba moteriai su mažais vaikais.

SAUSIO 12 D.

Skolinimasis

Žymus šalies psichologas kartą pasakė, kad pagrindinė brolių ir seserų tarpusavio varžymąsi lemianti priežastis ta, jog jie nerodo tinkamos pagarbos vieni kitų nuosavybei. Tai galėtų patvirtinti bet kuris tėvas ar mama, auginantys daugiau negu vieną vaiką. Štai Jaunutis skolinasi Mildos rašiklius ir jų negražina. Milda neatsiklaususi eina į Jaunučio kambarį. „Sprogimas“ gali įvykti Jaunučiui tiesiog pažvelgus į Mildą. Kaip užkasti šį nesantaikos obuolį?

Iš pradžių nustatykite tam tikras taisykles, kurių reikia laikytis skolinantis. Toliau pateikti keli pavyzdžiai padės vaikams kartkartėmis išvengti kivirčų.

- Niekada nesiskolinkite neatsiklausę. Tai taikoma net smulkiausiems daiktams, pavyzdžiui, ritinėliui lipnios juostos. Svarbiausia, kad Jaunutis šią juostą ypač vertina ir Milda turi tai pripažinti.

- Daiktą gražinkite per protingą laiką. „Protingas“ laikas tam tikrais atvejais gali labai skirtis. Iš bibliotekos paimtą knygą reikia gražinti po dviejų savaitių, tačiau išsinuomotą filmą – jau kitą dieną. Vaikas turėtų paklausti brolio, kada šis norėtų atgauti fotoaparata, arba sesers, kada jai vėl reikės megztinio.

- Paduokite besiskolinančiajam prašomą daiktą. Milda gali neprieštarauti, kad sesutė naudotųsi jos nagų laku, bet tikriausiai nenorės, kad ieškodama lako sesuo raustųsi jos kosmetikos reikmenų krepšelyje.

- Prašykite leidimo ir antrą kartą. Tai, kad Milda vieną kartą pasiskolino fotoaparata, nereiškia, kad dabar ji gali jį imti kada panorėjusi.

- Sunaudoję pasiskolintą daiktą jį pakeiskite tokiu pat arba panašiu daiktu. Jeigu jūsų vaikais pasiskolino „iPod“ ir išėikvojo akumulatoriaus įkrovą, jis turėtų vėl įkrauti akumulatorių. Sučiulpęs brolio ar sesers saldainį, vaikas turėtų gražinti savąjį. Jeigu mergaitė pasiskolino kelis eurus bilietui į kino teatrą, turėtų juos gražinti arba už savo pinigus pakviesti skolintoją į filmą.

Užduotis

Paprašykite vaiko sudaryti sąrašą daiktų, kuriuos jis yra pasiskolinęs. Ar daikto būklė tokia, kad jį galima gražinti? Jeigu ne, ką tuomet daryti? Ar vaikas įsipareigojo gražinti daiktą tam tikru laiku?

SAUSIO 13 D.

Sugadinti daiktai

Pasiteiraukite vaiko, ar jis kada nors ką nors sudaužė draugo namuose ir po to paslėpė, ir greičiausiai pastebėsite gudrią šypsenėlę. Vienu ar kitu metu taip nutinka kiekvienam.

Net žaidžiant visiškai nekaltą žaidimą kas nors gali susižeisti, sudužti arba išsilieti. Gali būti, kad pirmoji vaiko reakcija bus neigti, paslėpti arba pabėgti.

Dauguma tokių „avarijų“ paprastai būna menkos, todėl „kaltininkui“ vertėtų tuoj pat prisipažinti. Jeigu vaikas „avarijos“ metu svečiuojasi bičiulio namuose, jam gali būti lengviau pirma pasakyti draugui, o tada jie kartu galėtų papasakoti šio tėvams. Jis turi suprasti, kaip svarbu atsiprašyti už tai, kas nutiko. Nuoširdus atsiprašymas sušvelnina natūralią neigiamą reakciją į nesusipratimą.

Ar „kaltininkas“ privalo atlyginti už sugadintą daiktą arba jį pakeisti? Jeigu tai įmanoma, jis turėtų pamėginti.

SAUSIO 14 D.

Jeigu vaikas nežino, kaip elgtis

Nė vienas nėra visažinis, ypač mažas žmogutis. Jeigu jūsų vaikas pasijunta patekęs į nepatogią padėtį, jis gali:

- apsižvalgyti. Po akimirkos galbūt pamatys, kaip kažkas saldina savo šaltą arbatą arba naudoja marle uždengtą citriną, padėtą šalia patiekalo;
- iš anksto pasiruošti. Jeigu vaikas dalyvauja bar micvoje, prieš tai reikėtų pasiskaityti apie šios ceremonijos prasmę ir ko tikėtis joje dalyvaujant. Pasitarkite su kitais žydų tradicijas išmanančiais žmonėmis;
- paklausti. Visiškai nieko blogo yra pasakyti: „Šis užkandis atrodo gardžiai, bet neįsivaizduoju, kas tai. Ar galite man padėti?“

Priminkite vaikui, kad pasielgus netaktiškai (prancūziškai tai vadinama *faux pas* – etiketo klaida, o pažodžiui „klaidingas žingsnis“), jis turėtų išmokti pamoką, tačiau nereikia nuolat dėl to graužtis. Atsiprašykite ir nebesigręžkite atgal.